

IX. HOOFD-STUK.

*Van het rotten, rans en murf werden, ver-
gaan, vermolmen, roesten. Als ook hoe
men sommige dingen voor bedervinge
bewaren kan, als mede van het bal-
samen der lighamen.*

I.

VAN het land komende sie ik verscheide van myne dingen verrot en bedorven, laat ons daar eens van handelen, om te weten, hoe sulcx geschied.

Alle lighamen bestaande uit veel werkelyke en vloeibare deeltjes van water, krygen haast een stand tot de verrottinge, gelyk als daar zyn alle vrugten, kruiden, vleis en diergelyke: de vrugten sijnde vol van werkelijke sappen als zout, zuur, olie, &c. Werden allenxkens meer en meer door de hemelsche fyne stoffe bewogen, soo dat de persinge sulke kragt daar niet meer op en heeft als te voren. Veele van de vlugste deeltjes vervliegende, en de suire van de band der oliagrige afdeinsende en sig daar van ontwarrende, werden de zuure deeltjes meester, want dan de andere zyn of weg gevlogen, of t'onder gebragt; dit suur dan alles in stukken hakkende en kervende, scheurt en breekt alle veseltjes, daar het weeffel der vrugt uit bestond, in stukken, 't welk ons een rotte oft bedorven vrugt vertoont.

Sommige vrugten komen nu of van selven te rotten

ten

ten , of van eenige quetsinge. Het eerste siet men in de peeren die men beursig noemt , die van buiten gaaf en onbedorven schijnen , maar syn van binnen gantsch zagt en rottig : dit geschied als te voren van den hoyberg gezegt is , namelyk door een soort van broeyinge , want het subryle hemels vuur van alle kanten doorstralende , moet noodfakelijk in het midden alle de stralen te famen komen , gelyk men siet dat de speken oft sporten van een rad van haar ontrek na het midden - punt gaan. Dese subryle materie dan alhier meerder beweginge makende , wijlfe van dat punt moet afdeinsen , zoo moeten ook alle de hoofd-stoffen van de peer meer ontbonden werden , het zuur raakt meester , en alle de draden werden stukken gebroken.

III.

Die nu door quetsen en vallen beginnen te verrotten , dat geschied dat door die oorzaak het weeffel van de vrugt is stukken geraakt : de pijpjes en blaasjes niet meer op gespannen zijnde als voor desen , krijgen de uitlopende vogten meerder gelegenheid om te vervlieden ; want se te voren in die pijpjes en blaasjes geboyd en befloten lagen , even als de logt in een op geblasen blaas , maar nu seg ik opening gekregen hebbende , konnen ligter vervlieden , en alsoo krygt mede her zuur de overhand , hakt en kerft niet alleen het bedurvene , maar zelfs ook het gene nog ongeschonden was , 't welk d'oorzaak is gelyk de Heer J. Kats segt

*Een rotten Appel in de mand ,
Die maakt den ganschen hoop te schand.*

Soo

Soo ras een kruid is geplukt, sal het allenxkens gaan verwelkeren, en verslensen, en soo het niet met een menigte op een gestapelt werd, verdroogen: anders verrot het. Dese verwelkinge geschied, om dat de fyne hemels stoffe daar geduurig doorvliegt, en de fynste deeltjes weg sleept: dewyl dat 'er nu geen gelegenheid is, om eenige sappen in het kruid te doen komen om een nieuwe opspanninge te maken, moeten de hemels-bolletjes de overhand krygen, en het kruid meerder persen, waar door het verslensf. Als dit kruid nu enkel op een tafel legt en het vogt door de selve oorzaak daar uit gedreven werd, moet het kruid verdroogen, want na dat het vogt is vervlogen, moet 'er een dood en droog lighaam na blyven leggen, daarom verliezen de aromatische kruiden veel van hare fyne deeltjes, ten zy datse van eenige takagtige deeltjes nog wederhouden werden, want de kaneel, nagelen, hyfop, rosmarijn, laurier &c. behouden nog veel goede deeltjes: maar lepelbladen, kerse en diergelyke gedroogt zynde behouden niets van hare vorige deelen: de reden is datse weinige takagtige deeltjes hebben; alhoewel ik een fles met *Oleum Cochleariae* by een goed vriend van my gesien heb, men hadde daar ook een ongelooffelyke quantiteit lepelbladen toe gebruikt. Dese olie was om zyn vlugge deelen soo heet als een vuur, ver overtreffende de olie van kaneel.

IV.

Soo nu de kruiden veel op elkanderen leggen, en het vogt geen gelegenheid heeft om uit te wassenen, zoo verrot het zelve, gelijk we gisteren agter onse tuin sagen, alwaar den hovenier het onkruid hadde gesmeten, het welke alle verrot was en tot een

goede mest wierd. Dese verrottinge geschiet door manier van broeyen, waar van te voren gesproken is, dog de graad komt maar tot de hoogte van warmte, ten ware dat 'er een groote berg op een gestapelt wierd, en het kruid dan eerst half droog was geworden. De subtile materie dan van binnen de meester spelende, maakt alle dingen warm, door welkers beweginge de deeltjes van elkanderen geschoven werden, en het weeffel der bladen, door het slingeren van het *Alcali* en *Acidum*, geraakt ganschelijk los. De vlugge deeltjes kiezen onderwijlen zoo veel als zy kunnen het hafsen pad, en laten een dood lighaam na, met veel vast zout en eenige grove zuure deeltjes, en eenige losse oliedeeltjes, dese met het water uit wafemende geven onse neus een stank, om dat de fyne vervlogen zijnde, de grovere, die op de wieken van het slangwijze water gedragen werden, gelijk als met een domme kragt tegens de neus - senuwtjes aanbotsen en een onaangenaam gevoelen geven.

V.

Wanneer dat wijn, bier, of eenige andere vogten hare werkelykste hooft-stoffen verloren hebben, veranderen zy in azijn: desen azijn wederom sijne zuure deeltjes quyt gerakende bederft en werd vol wormen, die seer kleyn zijn als kleyne aaltjes en slangerjes, welke ik eergisteren aan onze tafel mijn gezelschap vertoonde, welke wormtjes niet anders en zijn geboren als in een staat van verrottinge: want het vogt wierde mede allenxkens tayer en lymiger, soodanig dat 'er boven op een dik vlies groeyde, *t welk men in goeden edik soo veel niet en siet: dit vlies en dese verdikkinge werd aldus

G g

ge-

gemaakt : wanneer in den azyn veel lymige deeltjes syn , welk in een waterige afzyn zeer ligt gebeurt , soo gebeurt het dat de fynste suure deeltjes willende uitwasemen , van die lymagtige geduurig vast gehouden werden , welke alle te samen op het oppervlak vergaderende , en met malkanderen vereenigen , digter aan een geperst werden , als het onderste vogt , dat meeder beweginge heeft , en dit vertoont ons dat lymagtige en taaye vlies , dat we op den edik vinden , op die wyse werden ook de vliessen op de bier en wyn geboren , want de beweeglykste deeltjes geduurig , door de subtyle materie , aangeport zynde om uit te wasemen , werden door andere lymagrige vast gehouden , welke lymagtige deeltjes alle by malkanderen vergaderende , een korst maken , synde de kim oft koom op het bier en wyn.

VI.

Soo lang een gedierte leeft syn alle zyn vogten en sappen in een goede order van beweginge , maar dese sappen stilltaande , sterft het lighaam , in welke een bedervinge komt met een groote stank. Want soo ras het lighaam dood is , krygt de subtyle materie daar gantsch andere beweginge op als te voren : Want het gene te voren wierde opgespannen , werd nu meerder aan een geperst , soo dat alle gaatjes nauwer werden , en by gevolg een syn-der hemels vuur doorlaten als te voren , waar door de fyne fouten , takkige en scherpe deeltjes meerder bewogen werden als te voren , waar van sommige uitwasemen , en een vuile stank geven : ondertussen werden de deeltjes van het lighaam , door de beweginge van het *Alcali* en *Acidum* , gehakt , gekorven

gekorven en gefneden, als te voren in de appelen gezegt is, en laat een natte en verrotte kreng leggen: zoo het nu gebeurt, dat een dood lighaam gekift werd en begraven, verrot het mede op de eigenste wyze als we gezegt hebben, maar indien daar gelegentheid is, dat het vogt van het doode lighaam in de planken van de kift kan in dringen, of door de grieven en reten in de drooge aarde uitvliegen, werden die lighamen droog; het weeffel van het lighaam te voren door het rotten op oneindige wyfen, stukken gehakt en gekorven zynde, laten niet anders dan een affe na, want als men de doode lighamen aanraakt, zyn zy maar stof en affche, *Pulvis & umbra sumus*. Dit noemt men nog vergaan: 't welk men mede in het hout en andere dingen fiet, welke vergaan en vermolmen, wanneer niet alleen haar waterdeeltjes, maar ook haar takagtige en harftagtige deeltjes met de zoute en suure vervlogen zyn, laten zy een stof en poeder na.

VII.

Die gene, die willen, dat alles uit eyeren voort komt, vinden zig hier al vry verlegen, want fy hebben noit kunnen ontknoopen hoe de wormen in de verrottende lighamen komen; Den Heer *Franciscus Redi* heeft hier over wel eenige experimenten gedaan, maar die voldoen my geenfins: want hy nam, zegt hy, eenige wyde glazen, welke hy met vleis, visch &c. vulde en digt toebond; andere flessen, daar hy het zelfde in dede, bond hy niet toe: de laatste, zegt hy, wierden vol wormen: maar in de toegebondene, quam geen wormen: om dat, gaat hy voort, de vliegen toegang tot de eene en tot de andere niet hadden: want hy

is van gevoelen dat alle die wormen van de vliegen quamen. Ik wil wel gelooven dat sulx geschied is: maar dat in de toegeslotenene geen wormen zyn gegrocit, daar van is de reden, dat 'er geen toegang genoeg van de logt is geweest, en ten anderen, dat de fles vol van die stinkende dampen vervult was, soo dat het niet wel konde geschieden, dat 'er wormen gegenerereert wierden. En dat 'er wormen voort komen sonder eyeren 't zy van vliegen als anders, blijkt genoegzaam uit de wormen die levende menschen quijt werden, want indien ze uit vliegen quamen, zouden niet alleen sommige luiden, maar alle menschen wormen hebben, want wie kan ontvlieden spijs te eten, daar geen vliegen haar eyeren op gelegd hebben. Ten anderen ziet men noit zodanige wormen buiten ons lighaam groeyen, want indien ze van buiten quamen, sou men haar ook gewaar werden. Ten derden, soo die eyertjes al in de maag quamen, zoo zouden zy mede verteren, gelijk alle andere dingen die in de maag komen. De kaas die gantschelijk vermijdt en verwormt, zoude uit ontelbare eyertjes hebben moeten bestaan, want ze daar in gantsch kan veranderen. De wijze nu hoe deze wormen in het lighaam voortkomen, heb ik in mijn Institutie genoegzaam verklaart, waar na ik den lezer henen zende.

VIII.

In onse spijs kamer komende sie ik dat de olie en borer rans, garstig, en sterk geworden zijn, de kannen muf, en het brood beschimmelt. Rans, garstig oft sterk, schelen van malkanderen niet. Het woord *Rans* schijnt meest toegepakt te werden aan oliagtige lighamen, als ahandelen, neuten &c. *Garstig* aan eenig gerookt of gedroogd vleis oft vis

vis, en Sterkaan de boter en olie. Dit geschied, wanneer door die lighamen welke veel oliagtige deeltjes hebben, in welkers takagtige armtes zout en zuur gehouden werd. De subtiële materie deze deeltjes los makende, effer vesceert het zout en het zuur met elkanderen, dog op een gedwonge wyse, want om dat 'er geen waterige slangetjes genoeg in zijn, kunnen zy malkanderen niet genaken. Soo dat het zout en het zuur alleen in een poging is, om uit de takkige armtes te geraken. Het welke dan te voren ons een aangename smaak en reuk ver-toonde, geeft ons dan om die uitspartelende deeltjes een aangename reuk en smaak: daarom giet men op de boter pekels, op dat door der selver styve deeltjes het hémels vuur soude wederom botsen, en geen geweld doen op de takagtige deeltjes, en die gene diese in haar armen vast hebben. Ook moeten die oliagtige stoffen koud gehouden werden, want onse gerookte zalm, ham en spek worden garstig, wanneer se te dicht op het vuur hangen, daarom moeten die soo hoog in de schoorsteen geplaatst werden, dat het vuur daar geen schade aan kan doen. Als men de linie na Indien toe passeren wil, kuypt men de boter in loode vaten, of men bestrijkt ze met een soute klei welk loot, oft zoute deeltjes, uit styve deeltjes bestaande, minder gelegenheid geven tot een vreemde beweginge, want zy kaatsen af al het gene by na dat doorringelijk is.

IX.

Wanneer een Apotheker amandel-olie perst, en hy heeft de amandelen gewarmt en gebraden, soo is, om de hitte en beweginge des vuurs, de

olie rans geworden. Maar indien hy niet gierig is, perst hy die sonder te warmen, en al hoewel hy minder olie krijgt, soo heeft hy se nograns lieffelijk en foet van smaak, want door het vuur wierden alle die deeltjes soo uit de armtjes van de olie - deeltjes uitgepynigt, datse daar half en half in bleven steken.

X.

Onse kannen, om datze zijn toegedekt geweest, zijn *muf*, *vermust* oft *vans* geworden. Want als dese opgehangen wierden, waren sy nog niet genoeg uitgedroogt, zoo dat de pijpjes van de steen, daar de kan uit gemaakt is, van dat vogt vervult waren, welk vogt bestont uit verscheide ryfise deeltjes. De subtyle materie dan geduirig door de steen van de kan van buiten instroomende, maakte die deeltjes, welke in die pijpjes waren, aan het bewegen, welke uit de kan niet konnende vliegen, om datse toe is, moesten daar als in blyven smoren, en bederven, maar de kan open gedaan werdende en de logt daar weder by komende, raken weder aan het werken, welke tot onse neus komende een leelyke vunsfe reuk geven: als 'er nu vogt in die kannen gedaan werd, setten sy ligtelijk hare deeltjes aan dat vogt over, wijlze door de subtyle materie daar ingedrongen werden, dat ons een onaangename smaak geeft.

XI.

De mustigheid mein ik dat van de *schimmel* maar in graden verscheelt. De schimmel werd geboren op de eigenste wyse als de padde - stoelen, en de mosch aan de boomen. Want een lighaam dat vernuft en dan verschimmet is eerst toegesloten, soo

foo het dan gebeurt dat de subryle materie foo veel kragt krijgt, datse te gelijk met eenige lymige en takkige deeltjes komt uit te bersten, maken zy pijpjes, en dese stoffe om de persinge van de logt niet foo verre konnende uitvliegen, als se anders zouden kunnen doen, werden gedwongen om te buigen, welke ombuiging tot aan het steeltjen oft pijpjes toe buigende, vertoond een rond hoofstjen. Siet hier van in mijn *Collectanea cent. 6. obs. LII.* Alwaar B. B. de Figuur van de schimmel vertoont, welke op een mespel gegroeit is: dog na dat de Figuren der deeltjes geproportioneert zijn, en de beweginge slauwer of kragtiger is, verschelen ook het eene schimmel van het ander, als ook de eene padde - stoel van den ander.

XII.

De roest van yser, staal, koper en diergelijke is mede een soort van bederving: welke niet geschied dan door eenig vogt welker water - deeltjes, om de styve en niet wel buigsame metaldeeltjes slingerende, ruimte van beweginge maken, waar door de smeltbaarste zouten los werden, en ons een gedaante van roest vertoonen. Dit geschied nog beter wanneer de beweginge van het water door de swaarte van een zout aangefet werd, waar door het water als met een dommekragt tegens het styve metaal werd aangebott en het zelve los maakt. Of als het water met een zuur verzelt, 't zelve door zijn snydinge tegens het metaal geduirig hakt en kerft, foo dat 'er verscheide deeltjes losgeraken en een roest vertoonen.

XIII.

Nog staander verscheidene dingen opgeloft te werden namelijk hoe dat sommige deeltjes door zout, azijn, olie, en suiker &c. kunnen bewaart werden : als ook hoe dat de lichamen door een manier van balsamen lange jaren bewaart werden.

XIV.

In de slag-tijd versier men gemeenelyk tegensde winter het huisgesin , met een heelen of halven os, welke men fout en pekelt , en alsoo de gansche winter goed blijft, sulx laat mede onse Oost-Indische Compagnie doen, om haar scheepsmaats de mond open te houden : maar soo het heet weder werd , en het vleis niet genoeg gezouten is , begint het te verrotten en te bederven. Om dit dan te begrypen , moet men weten , dat als'er geen zout by en was , het vleis bederven , rotten en stinken soude , om dat het water en alle de andere hoofd-stoffen ligtelyk een gelegenheid geven tot een grooter beweginge van de subtyle materie, dese waterige deeltjes dan om de styve zoute deeltjes omslingerende , zijn swaarder te bewegen als doese sonder deze styve deeltjes waren , zoo dat'er te vooren eerst een minder beweginge in het vleis komt te volgen : ten tweeden werd het hemelsvuur , gelijk als met ettelijke duizent schilden afgekaatst , gelijk men by ouds in form van een schild-pad de soldaten , die een stad beklommen , hare schilden dicht in een sloten , om de pylen , steenen en al wat over de muuren van de inwoonders op haar aan quam , af te stuiten. Op die wyse dan werd het vleis mede bewaart. Maar soo het gebeurt dat'er meer waterige slangetjes syn dan zoute deelt-

deeltjes, soo krygt de subtyle materie nog eenige toegang, en geeft gelegenheid van een confuse beweginge en by gevolg bedervinge.

XV.

Gerookte salm, bokking, gerookt vleis &c. en al wat door de rook gedroogt is, moet eerst, als boven gezegt is, gezouten werden, om van bedervinge te houden, dan soo werden sy in de rook opgehangen: de warmte van het vuur, doen de waterflangetjes van het zout afglibberen, en weg vlieten, soo dat het vleis of visch ook meerder moet geperft werden en in krimpen, de rook, bestaande uit veel vlug zout, en olie, met wat zuur, dese wederom in de enger pijpjes, die het water hadde nagelaten indringende, maakten dat de geesten niet vervlogen; want als 'er een soort van deeltjes uitgeperft wierden, moest 'er noodzakelyk wederom wat volgen, 't welk deze rook-deeltjes syn. De oliagtrige deeltjes beletten nu mede de fermentatie, vermids sy alle de werkelyke deeltjes met haar takjes aan malkanderen binden, soo dat ze aan het werken niet kunnen geraken. De meeste waterige nu vervlogen zynde, is het zout, daar het vleis mede gezouten was, vry meer aan het vleis geperft, soo datse alles doen afstuiten, gelyk te voren van de schilden gezegt is. Ook kan het niet beroven of het moet meer vogt hebben. Dat dit vleis en visch nu rooder siet als gepekelt, dat komt door dien het vlugge zout uit de rook, met het suurre zout uit de pekelfeffer versieren en de tinctuur soo der oli-deeltjes van het vleis als die van de rook dilateren en exalteren, even als de zwavel in de wyn door bydrupping van *Spiritus Salis Armoniaci* niet alleen een roode tinctuur, maar zelfs een swarte roode geeft.

G g 5

De

XVI.

Den *Afijn*, *Limoensap* en meer andere suiren, doen sommige dingen goed houden, want men legt de agurkjes, kappers en diergelijke in een sterken afijn, om te doen overwinteren, want indien den afijn slap was, soude het ingeleide ganschelijk bederven. Dewyl we dan elders bewefen hebben dat het zuur uit punten bestaat, die bequaamheid hebben om in het *Alcali* gedreven te werden, zoo bestaan de ingeleide dingen uit een *Alcali*, in welkers pijpjes dese zuure punten door beweginge van de subtyle materie ingevoert zijnde, alle de gaatjes verftopt, zoo dat dit hemels-vuur op der zelve werkelijke deeltjes weinig vermag, en daarom kan men se lange goed houden. Maar zoo het gebeurt, dat het zuur een weinig vryigheyd heeft, werd het in het subjeet geduurig gedreven, gelijk als met miljoenen van messen, en hakt en kerft al in stukken wat 'er by of ontrent is, gelijk men in onse haas onlangs sagen, wanneer hy eenige dagen in een beafijnde doek gelegen had, doe was hy vry kort en mals van stof, daar hy anders tacy soude hebben geweest.

XVII.

De olie zijn mede zeer goed en al wat vet is om verscheide dingen te bewaren, gelijk ik te voren gemelt heb, dat men de sappen een langen tijd konde bewaren, zonder bederving: daarom kunnen sommige een hus-pot koken en eten daar de geheele winter af, wanneer zy die alleen kort koken en veel vet boven op laten stremmen. De olie dan is een stoffe bestaande uit takagtige deeltjes, welke eenige

eenige veseltjes van vleis of yets anders vindende, daar om slingert, en met eenen der zelve pypjes verstoppt, waar door de subtyle materie voor een groot gedeelte van afgekeert werden, zoo dat de innerlyke deeltjes een minder beweginge krygen alste voren en by gevolg langer kunnen bewaart werden. De wynkopers sryken daarom hare tonnen met olie in welke zy brandewyn doen, om dat niet alleen de vaten niet zouden bederven, maar om dat der zelve gaatjes toegesloten zynde de sijnste deeltjes van de brandewyn niet en zouden door de zelve vervliegen. Om de eigenste reden kuipen de oostindische Compagnie, hare kafen in beolide tonnen, en de kafen werden van de boeren ook met olie bestreken. Alsoo kookt men ook het kurk in olie oft was, op dat alle de pypjes van de kurk toegestopt zynde, het vogt dat in de flessen is, op welke die stoppen gebruikt wierden, niet en souden vervliegen.

XVIII.

De *Suiker* en *Honig* zyn mede middelen om de lichamen van bedervinge te bewaren. Wanneerse gemengt zyn met veel water, soodanig datse door de subtyle materie ligtelyk kunnen bewogen werden, raken zy aan het giften, en veranderen in een wynig vogt, als meede. Maar indien daar minder water is, zoo isser zoo veel ruimte niet om te bewegen, daarom naderen alle die takkige en lymige deeltjes der suiker dicht aan malkanderen, soo datse mede, even als van de olie gesegt is, de pypjes toefluiten, op dat 'er geen bewegende deeltjes souden binnen sluipen, of ten minsten alleen soo veel, dat de order van beweginge niet verwart en

con-

confuis soude zyn , maar is 't dat de syropen te durt zyn , gebeurt het dat dese beweginge wat confuiser gaat , en niet alleen de syroop maar ook het gene daar in gekonfyt is , bederft. Wanneer nu de confytuuren gekandelifeert fyn , soo zyn de pypjes nog meerder verftopt en kaatsen mede alle die grote bewegingen af, even als van de schilden des souts gefegt is. Hoe de kryftallifatie oft kandeliferen toe gaat , sullen wy hier na seggen.

XIX.

In de brandewyn werden mede veel dingen bewaart , welk vogt seer fyn van deelen is , dringt by gevolg alle de pypjes door , van het gene dat men daar in legt , en maakt dat het de eigenfte beweginge heeft als de brandewyn , soo dat het eene niet en vegt met het andere , en wyfse dan alle van een beweginge zyn , en eenderlei doorftroom der subtyle materie hebben , soo houd het eene het andere goed.

XX.

De brandewyn alleen of met een *Spiritus salis armoniaci* bewangert , als ook de *Spiritus terebinthinae* houden , om de selve reden , gansche mensche-lyke lighamen goed. Als ook de pekkel van sout en aluyn gemaakt is bequaam om lighamen een gansch jaar en langer te bewaren , soo schoon offe eerst gestorven waren. De lighamen met aloë , myrrhe , en andere speceryen meer gebalsemt , zyn bequaam alle de waterige deeltjes die uit de lighamen uitvloeyen in hare pijpjes t' ontfangen , en weder in de logt te laten vliegen , waar door de lighamen droog werden , en bewaart.

Maar

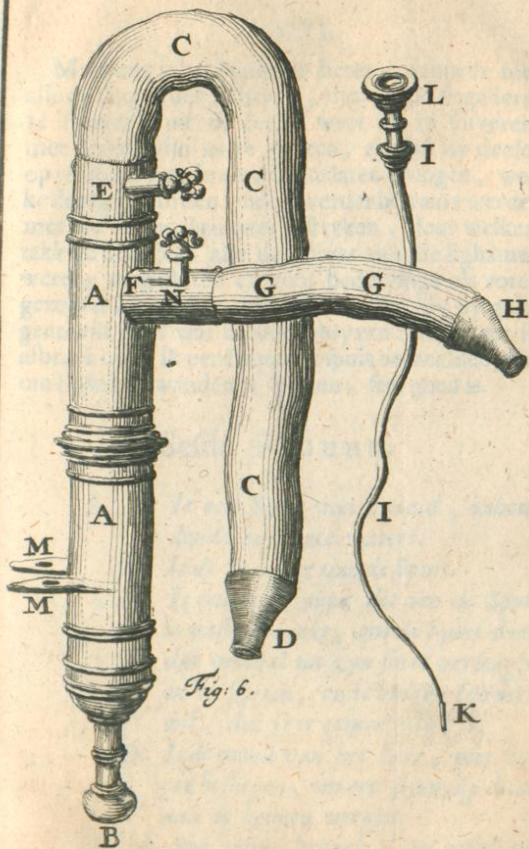
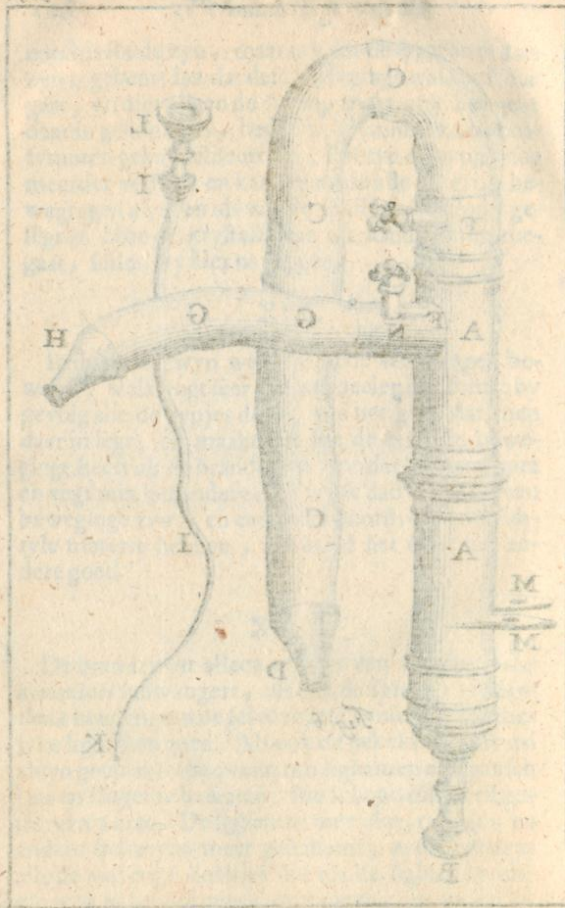

Fig: 6.

XXI.

Maar nog is het balsamen beter, wanneer men alle de sappen des lighaams, met in de slagaderen te spuiten, uit de deelen weet uit te suiveren, met brandewijn na te spuiten, en dan de deelen op te blasen, en in de wind te laten droogen, welke droog geworden synde, verder bewaart werden met een vernis daar over te stryken, door welkers takkige deeltjes, alle de pijpjes van die lighamen werden toegesloten en voor bedervinge als voren gezegt is, bewaart. Hier van sullen wy by gelegentheid eens wat breder schryven: maar eer ik afbreek moet ik een bequame spuit verbeelden, die, om in de ingewanden te spuiten, seer goed is.

Sesde FIGUUR.

- A. A. *Is een Spuit van metaal, inhoudende een pinte waters.*
- B. *Is de Stamper van de Spuit.*
- C. C. C. *Is een leere pijp, die aan de Spuit is vast gemaakte, om de Spuit door dat middel na zyn sinte verlengen en te korten, en te buigen soo men wil, dat seer gemakkelijk is.*
- D. *Is de mond van het Leer, met koper beslagen, om een sijne pijp daar aan te kunnen voegen.*
- E. N. *Syn twee kranen, om vogt uit en in te laten, want als de stamper B. in de spent is en E. toegedraayt,*

en.

en N. open gedaan is, soo sal daar weder vogt door de pijp G. G. ingebaalt kunnen werden. N. dan weder toegedaanzynde, en E. weder open, soo is de spuit A. A. weder vol, en kan door C. C. C. gespuut werden.

- F. Is een tweede leere pijp aan de spuit A. A. vast gemaakt.
- G. G. Is de leere pijp selfs, welk men in een pot met water laat hangen, op dat, gelijk gesegt is, daar water in de spuit getrokken werde.
- H. Is des selfs mond.
- I. I. Is een fyn pijpjes om aan de mond D. te voegen, op dat het vogt uit C. C. in het pijpjes I. I. mag komen.
- K. Is een fijn mondjen van de pyp om in een klein vaatjen, als den *Ductus chyliiferus* is, te kunnen voegen.
- L. Is de mond van de pijp passende op D. dit maken sommige met een schroef aan malkanderen, 't welk veel moeyte geeft.
- M. M. Sijn twee uitsteeksels of punten, om in een yser te voegen dat op een tafel vast staat, door welkers gaatjes men priemtjes steekt, om de spuit op de tafel vast te doen staan, want het is genoeg dat het leer bewegen kan.